

<https://doi.org/10.26565/2220-8089-2026-49-04>

УДК 32.019.5:339.9

Уляна Ігорівна Мовчанк. політ. н., доцент кафедри політології, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, Харків, 61022u.movchan@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0002-9358-1750>

ПРИНЦИПИ УМОВНОСТІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ В НЕОПАТРИМОНІАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ

Розглянуто проблему обмеженої ефективності принципів умовності, які застосовують міжнародні організації під час впровадження інституційних реформ у неопатримоніальних державах. Метою дослідження визначено з'ясування причин, через які реформи, ініційовані міжнародними організаціями, призводять до формальних, але не реальних змін у функціонуванні політичних інститутів. Проаналізовано підходи міжнародних організацій до впровадження реформ, зокрема нормативно-орієнтований механізм Європейського Союзу, що базується на трансфері *acquis* та моніторингу формального узгодження, технократичний підхід Світового банку, спрямований на інституційний дизайн і деполітизацію управління, а також практики умовного кредитування Міжнародного валютного фонду, пов'язані з фінансовими стимулами та короткостроковими критеріями виконання; визначено їхні структурні обмеження, зумовлені орієнтацією на формальні, вимірювані результати. Досліджено взаємодію формальних інституційних змін із неформальними практиками в умовах неопатримоніалізму, де патронажно-клієнтарні мережі та персоналізоване управління визначають реальну політичну динаміку. Виокремлено механізми стратегічного дотримання, адаптації та вибіркового впровадження реформ, що дозволяють елітам зберігати контроль над ресурсами. Особливу увагу приділено кейсу реформ в енергетичному секторі України, на прикладі якого показано співіснування формального інституційного узгодження з відтворенням неформальних практик. Визначено, що обмежена ефективність принципів умовності має структурний характер і зумовлена їхньою неспроможністю інтегрувати неформальні інститути у логіку реформ. Зроблено висновок про необхідність переосмислення підходів міжнародних організацій до реформування з урахуванням політичної природи неформальних інститутів.

Ключові слова: *принципи умовності, неопатримоніалізм, неформальні інститути, міжнародні організації, ЄС, МВФ, Світовий банк, інституційні реформи, Україна.*

Як цитувати: Мовчан, У.І. 2026. Принципи умовності та інституційні зміни в неопатримоніальному контексті. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»* 49: 28-34. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2026-49-04>

In cites: **Movchan U.** 2026. Conditionality and Institutional Transformation in a Neopatrimonial Context. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series «Issues of Political Science»* 49: 28-34. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2026-49-04> (in Ukrainian)

Протягом останніх десятиліть міжнародні організації (МО) відіграють важливу роль у просуванні реформ у країнах, що переживають трансформацію. Їхнім головним інструментом впливу є принцип умовності

(conditionality), пов'язаний з членством у організаціях або фінансовою допомогою. Цей принцип умовності зосереджений на запровадженні формальних правил, правових стандартів та інституційних моделей. Однак досвід проведення реформ демонструє очевидну прірву між формальним прийняттям змін і реальними зрушеннями у здійсненні влади.

© Мовчан У.І., 2026.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution

License 4.0

Зазначена проблема особливо гостро постає в неопатримоніальних державах, де неформальні інститути, персоналізовані мережі та патронажно-клієнтарні відносини систематично домінують над формальними правовими структурами. Реформи, нав'язані ззовні в таких умовах, нерідко перетворюються на форму показного або стратегічного дотримання, не підриваючи принципів неопатримоніального управління.

Дослідження політики умовності членства (*membership conditionality*) та зовнішнього управління мають ключовий висновок: міжнародні організації ефективні у стимулюванні формальних інституційних змін, але вони не можуть змінити неформальну динаміку влади, яка впливає на поведінку політичних акторів у державах-реципієнтах. Ця проблема особливо помітна в неопатримоніальних системах, де особистісне правління, патронажно-клієнтарні мережі та дискреційний контроль над ресурсами існують поруч із формальними державними інститутами (Harnois-Gagnon 2023).

Принципи умовності давно слугувала основним методом впливу МО на впровадження реформ. У контексті ЄС політика розширення та сусідства спирається на юридично закріплені орієнтири, регуляторні стандарти та інституційні шаблони (Rabinovych 2024; Delcour 2024). Аналогічно, міжнародні фінансові інституції (МФІ), такі як МВФ та Світовий банк, традиційно зосереджувались на кредитуванні, зумовленому реалізацією реформ, правових змінах та формальних зобов'язаннях як індикаторів відповідності (Swaroop 2016; Apeti, Gomado 2025).

У цих рамках принцип умовності функціонує через чіткі та верифіковані результати – прийняті закони, створені агенції, затверджені стратегії, – а не через постійну оцінку того, як реформи реально працюють на практиці (Shyrokykh, Rimkutė 2019; Fasone, Simoncini 2024). Ця структура відбиває обмеження, з якими стикаються МО: формальні правила можна виміряти, узгодити та привести у відповідність до бюрократичних вимог підзвітності, тоді як неформальні практики є непрозорими, політично чутливими і важко піддаються моніторингу ззовні (Bourgis, Paradimitriou 2020).

Зростаюча частина дослідників ставить під сумнів уявлення про те, що неформальні інститути є залишковими або перехідними. Натомість неформальні правила відіграють ключову роль в управлінні, визначаючи, як формальні реформи сприймаються,

виконуються та вибірково застосовуються (Henningsen 2022). У неопатримоніальних системах неформальність виступає стратегією режиму, що дозволяє елітам управляти зовнішнім тиском щодо реформ, зберігаючи внутрішню владу. Натомість еліти адаптують реформи через вибіркоче застосування, персоналізовані мережі та цілеспрямоване застосування закону, демонструючи міжнародне дотримання, але захищаючи при цьому ключові патронажні мережі (Henningsen 2022; Mason 2021).

Порівняльні дослідження реформ публічного сектору в неопатримоніальних режимах підтверджують цей аргумент: підтримувані донорами інституційні зміни часто зазнають невдачі не через технічні або кадрові проблеми, а через конфлікт формальних реформ із глибоко вкоріненими неформальними структурами влади. Дані з Південно-Східної Азії демонструють, що реформи доброго врядування, такі як антикорупційні агенції, системи держслужби на основі заслуг, ініціативи прозорості, нерідко використовуються місцевими елітами для зміцнення патронажних мереж замість їх руйнування (No et al. 2025). У таких ситуаціях інституційні зміни виглядають прогресивними за формою, але дають обмежені трансформаційні ефекти на практиці.

Порівняльний аналіз процесів вступу до ЄС на Західних Балканах свідчить, що принципи умовності членства незмінно призводять до формального інституційного узгодження без зміни глибоко вкорінених неформальних практик (Shehi, Melani 2023). Досвід Сербії, Албанії та Чорногорії демонструє подібну закономірність, за якої формальний прогрес відповідно до вимог ЄС не супроводжується подоланням тривалої стагнації гібридних режимів. Це вказує на те, що формальний прогрес у межах принципів умовності не обов'язково зумовлює зміни в базовій динаміці влади, оскільки вони переважно трансформують інституційну форму, але не політичну практику.

Дослідження пострадянського регіону виявляє значну варіативність ефективності реформ, при цьому зовнішній вплив є найсильнішим у технічних сферах, зокрема в регуляторній політиці та економічному управлінні. Водночас реформи, що загрожують контролю еліт над рентою, зокрема судова незалежність, верховенство права та антикорупційна політика, демонструють значно нижчу ефективність (Dekalchuk et al. 2024). Навіть коли принципи умовності призводять до початкового реформаторсь-

кого імпульсу, їхні ефекти нерідко згасають з часом: реформи, спричинені умовами МВФ, демонструють статистично значущу короткострокову реалізацію, після якої інтенсивність знижується в міру того, як слабшають політичні мотивації та наростає втома від реформ (Apeti, Gomado 2025).

Метою статті є аналіз поточного стану наукових і політичних дискусій щодо того, чи усвідомлюють міжнародні організації проблему домінування неформальних інститутів у неопатримональних державах та якою мірою вони адаптують свої підходи до реалізації реформ. Дослідження прагне з'ясувати: чи змінюється механізми умовності задля подолання неформальних практик, чи продовжує відтворювати наявні моделі формального інституційного трансферу?

Завданнями дослідження є: по-перше, систематизація теоретичних підходів до проблеми неформальних інститутів у контексті зовнішнього управління; по-друге, аналіз специфіки реформаторських інструментів ЄС, Світового банку та МВФ та виявлення структурних причин їхньої обмеженої ефективності; по-третє, аналіз реформ в енергетичному секторі України з метою виявлення конкретних механізмів, через які неформальні інститути нівелюють зовнішній реформаторський тиск.

Механізми умовності ЄС та їхні обмеження

Метод ЄС щодо реалізації реформ базується на поширенні його внутрішніх моделей управління назовні. Через розширення, політику сусідства та функціональні рамки інтеграції ЄС просуває узгодження законодавства, гармонізацію регуляторних норм та перебудову інститутів відповідно до *acquis communautaire* (Delcour 2024; Rabinovych 2024). ЄС оцінює прогрес реформ за допомогою юридично визначених орієнтирів, дорожніх карт та звітів про моніторинг, що надають пріоритет дотриманню формальних вимог.

Принципи умовності ЄС щодо верховенства права в Україні відображає попередні підходи розширення та сусідства, що наголошують на правових орієнтирах, інституційному дизайні та міждержавних переговорах. Хоча ці рамки сприяють координації та управлінню кризами, вони приділяють мало уваги соціальним і політичним основам реформ, пропонуючи обмежені інструменти для розв'язання проблеми впливу неформальних практик на реалізацію реформ (Rabinovych 2024). Досвід держав-членів ЄС також підтверд-

жує, що розрив між формальним прийняттям та змістовними змінами зумовлений не лише слабкою спроможністю: стратегічне дотримання, розпливчасті орієнтири та узгоджені оцінки виконання дозволяють урядам задовольняти вимоги принципів умовності без проведення реальних змін (Fasone, Simoncini 2024).

Навіть коригування принципів умовності ЄС під час війни радше зміцнює цей підхід, ніж змінює його. Незважаючи на те, що ці принципи стали більш гнучкими та толерантними до часткового дотримання під час збройного конфлікту, вони все одно спираються на формальні зобов'язання та інституційні результати як ознаки реформаторського прогресу (Rabinovych, Pintsch 2025). В результаті механізми умовності ЄС залишається ефективними у просуванні формального дотримання, але обмеженими у своїй здатності інтегрувати реформи в повсякденні практики врядування.

Технократичний підхід Світового банку та деполітизація

Історично стратегія Світового банку щодо впровадження реформ зосереджувалася на політично зумовленому фінансуванні (*policy-based lending*) та технічному інституційному дизайні. Ранні структурні коригування надавали пріоритет швидким правовим і політичним змінам, так звані «реформи одним розчерком пера», які виявились недостатніми для створення стійких змін у середовищах зі слабкою адміністративною спроможністю та проблемами врядування (Swaroop 2016). З часом Світовий банк визнав недоліки надмірного та несвоечасного застосування принципів умовності, усвідомивши, що просте запровадження формальних заходів не гарантує їх ефективної імплементації. Таким чином, клієнтелістські практики переваліфікувались не як політичні інститути, а як технічні проблеми управління. Реформаторські стратегії намагались обійти неформальну владу через ізоляцію ключових органів, таких як центральних банків, фіскальних органів, регуляторних агенцій, від політичного тиску. Замінюючи дискреційний державний розподіл приватизацією, державно-приватним партнерством та наданням послуг НДО, реформи змінили формальну структуру держави, але не розбили базову клієнтелістську логіку, дозволивши неформальній динаміці влади еволюціонувати та зберігатися в нових умовах врядування (Pereira 2018).

Нещодавні оцінки донорів, присвячені реформам в Україні, відбивають цю технократичну перспективу. Хоча вони пропонують детальний аналіз корупційних ризиків та інституційних слабкостей, їхній підхід переважно залишається описовим і зосереджується на контролі за використанням коштів, інструментах моніторингу та управлінні ризиками. Водночас вони залишають поза увагою неформальні політичні практики, що визначають результати реформ (Fabra-Mata, Asselin de Williencourt 2024). Як наслідок, способи, в які еліти впливають на реформи, стримують їх або переосмислюють, залишаються недостатньо дослідженими.

МВФ: примусові принципи умовності та часова крихкість

МВФ застосовує найбільш виражені примусові принципи умовності, пов'язуючи фінансові виплати з попередніми діями, критеріями ефективності та структурними орієнтирами. Наявні емпіричні дані свідчать про статистично значущі короткострокові ефекти у прийнятті реформ, особливо в макроекономічній та структурній політиці (Apeti, Gomado 2025). Водночас ці ефекти поступово згасають, а інтенсивність реформ знижується через кілька років після прийняття умов унаслідок послаблення політичних стимулів і накопичення втоми від реформ (Apeti, Gomado 2025). За відсутності відчутних економічних вигод або сталого зовнішнього тиску внутрішні еліти отримують більше можливостей для уповільнення, згортання або вибіркового виконання реформ.

У неопатримоніальних системах ця часова крихкість виявляється особливо виразно. Після зменшення моніторингу з боку МВФ або завершення програм неформальні інститути відновлюють свій вплив і адаптують формальні реформи до наявних політичних угод. Формальні зобов'язання рідко трансформуються у зміну поведінки за умов, коли політична влада спирається на персоналізоване управління та розподіл ресурсів, що дає змогу урядам вибірково дотримуватися умов і водночас зберігати стабільність режиму (Booth 2012).

Реформи в енергетичному секторі України: кейс-аналіз

Реформи в енергетичному секторі України демонструють як можливості, так і обмеження впливу міжнародних організацій, коли формальні зміни стикаються з глибоко вкоріненими інтересами еліт. Вимоги ЄС щодо незалежності та управління енергетичним регулятором були спрямовані на

скорочення політичного впливу через заміну президентських призначень відкритими конкурсними процесами. Хоча *acquis* вимагав політично нейтрального, відкритого конкурсу на посади членів Національної комісії регулювання енергетики та комунальних послуг України (НКРЕКП), призначення продовжували формуватися президентським розсудом, стратегічними затримками та вибірково дизайном конкурсних процедур на користь галузевих інсайдерів (Delcour et al. 2019). В результаті формальне узгодження з адміністративними нормами ЄС співіснувало з відтворенням патронажних мереж.

Після 2018 року реформи енергетичного сектору України просувалися нерівномірно, поєднуючи формальні покращення з постійною політизацією. Регуляторні та корпоративні рамки управління поступово приводились у відповідність до стандартів ЄС та МФІ, особливо через посилення наглядових структур у державних підприємствах. Однак ця траєкторія була перервана у 2020–2021 роках, коли уряд безпосередньо втрутився в управління «Нафтогазом», призупинивши повноваження незалежної наглядової ради, звільнивши генерального директора та тимчасово взявши на себе наглядові повноваження. Ці кроки були широко розкритиковані міжнародними партнерами як такі, що не відповідають принципам корпоративного управління ОЕСР, і наочно продемонстрували межі зовнішнього тиску: навіть покращені формальні правила ігноруються, коли питання контролю над енергетичною рентою набуває політичного значення.

Повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році змінило умови функціонування енергетичного сектору, але не усунуло наявних структурних обмежень. Восні збитки інфраструктури та надзвичайне управління розширили можливості для дискреційного прийняття рішень щодо тарифів, субсидій та управління державними енергетичними компаніями. Водночас залежність України від фінансування МВФ, Світового банку, ЄС та ЄБРР надала донорам більший вплив на політику енергетичного сектору. Програмні документи зумовлювали фінансування підтриманням тарифів на рівні відшкодування витрат, покращенням управління в державних підприємствах та збереженням або відновленням незалежних рад у провідних енергетичних компаніях, частково відновлюючи реформи управління після відкату 2021 року (IMF 2023; IMF 2025; World Bank 2023; EBRD 2025).

Загалом траєкторія реформ в енергетичному секторі України підтверджує основну тезу цієї статті: хоча міжнародні організації можуть просувати формальні інституційні зміни через принципи умовності, ефективність і тривалість реформ залежать від того, як зовнішні стимули взаємодіють з укоріненими неформальними інститутами та стратегіями адаптації еліт.

Структурні причини обмеженої ефективності принципів умовності

Аналіз свідчить про кілька ключових механізмів, що пояснюють, чому зовнішні реформи систематично не призводять до реальних інституційних змін у неопатримоніальних умовах. По-перше, як переконливо демонструє досвід України, наявне поверхнєве дотримання: формальне узгодження відповідає зовнішнім очікуванням, тоді як неформальні дії визначають фактичні результати (Delcour et al. 2019). Реформи в регуляторній та корпоративній сфері відбуваються паралельно з продовженням практик призначень на основі патронажу, дозволяючи домінуючим акторам зберігати ефективний контроль.

По-друге, реформи провокують адаптивну реакцію, а не опір: еліти вчаться орієнтуватися в нових інституційних правилах, обходити або переосмислювати їх. Цей динамізм створює стійку прірву між формальними інституційними змінами та реальними результатами, оскільки реформи не відкидаються повністю і не реалізуються в повному обсязі. По-третє, зосередженість міжнародних організацій на формальних показниках та встановлених державних партнерах обмежує їхню здатність розпізнавати або реагувати на ці адаптації.

Разом із тим досвід України вказує на те, що неформальні інститути не є цілком негнучкими. Постійний зовнішній тиск разом із внутрішніми викликами частково стримав рентоорієнтовану поведінку, зокрема через антикорупційні заходи та інструменти цифрового управління, навіть якщо ці досягнення залишаються крихкими та оборотними (Fabra-Mata, Asselin de Williencourt 2024).

Загальна невдача реформ, ініційованих МО, найкраще розглядається як структурний результат функціонування зовнішнього управління в неопатримоніальних контекстах. Принципи умовності за своєю природою орієнтовані на формальні інституційні зміни, оскільки саме вони відповідають вимогам власної бюрократичної підзвітності МО (Henningsen 2022; Fasone, Simoncini 2024).

Навіть коли МО наближаються до ядра неформальної влади через антикорупційні агенції, процедури перевірки або суворий моніторинг вони можуть провокувати захисні реакції, включаючи правові виклики, політизацію «іноземного втручання» та перенесення неформальних практик у менш помітні сфери (Harnois-Gagnon 2023).

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати кілька висновків щодо обмежень принципів умовності міжнародних організацій як інструмента інституційних перетворень у неопатримоніальних державах.

По-перше, неефективність зовнішніх реформ у таких системах є не випадковою, а структурною. Вона вкорінена в самій логіці принципів умовності, які надають перевагу формальним, вимірюваним результатам, таким як законодавчі акти, інституційні структури, регуляторні зміни, над реальними зрушеннями в розподілі влади та ресурсів. Доти, доки МО оцінюють дотримання умов за формальними показниками, неформальні інститути зберігатимуть свій вплив, нерідко набуваючи нових форм усередині шойно створених інституційних рамок.

По-друге, реформи в енергетичному секторі України наочно ілюструють цю динаміку. Незважаючи на тривале та масштабне залучення ЄС, МВФ, Світового банку та ЄБРР, формальна відповідність стандартам корпоративного управління і регуляторної незалежності неодноразово поступалася місцем інтересам еліт у ключові моменти, коли контроль над енергетичною рентою набував політичного значення. Повернення уряду до прямого управління «Нафтогазом» у 2020–2021 роках є не аномалією, а закономірним проявом глибшої структурної логіки: формальні реформи залишаються умовними та оборотними доти, доки неформальні інститути продовжують визначати доступ до ресурсів.

По-третє, умови повномасштабної війни водночас посилюють і ускладнюють цю динаміку. Збільшення залежності від зовнішнього фінансування надає донорам більший важіль впливу, що частково відновлює реформаторський порядок денний, призупинений у довоєнний період. Однак воєнний стан також розширює дискреційні повноваження виконавчої влади та обмежує механізми внутрішньої підзвітності, створюючи нові можливості для неформального управління ресурсами. Це суперечливе середовище є принциповим контекстом для оцінки перспектив

євроінтеграції України: формальне просування у переговорах про вступ не є автоматичною гарантією реальної інституційної трансформації.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з кількома напрямками. По-перше, необхідне систематичне вивчення того, як самі міжнародні організації концептуалізують неформальні інститути в документах. По-друге, перспективним є порівняльний аналіз кейсів, де принципи умовності досягли більшого трансформаційного

ефекту, з метою виявлення умов, за яких формальні реформи дійсно підривають, а не зміцнюють неформальну владу. По-третє, воєнна та повоєнна динаміка України відкриває унікальні дослідницькі можливості для вивчення того, як надзвичайно інтенсивний зовнішній тиск взаємодіє з укоріненими неформальними інститутами в умовах одночасної залежності від підтримки донорів, необхідності збереження державного управління та завдань повоєнної реконструкції.

Стаття надійшла до редакції 1.12.2025

Статтю прорецензовано 6.01.2026

Стаття рекомендована до друку 30.03.2026

Статтю опубліковано 30.04.2026

Використання штучного інтелекту: Автор засвідчує, що під час проведення дослідження та підготовки цього рукопису генеративний штучний інтелект не використовувався

Uliana Movchan

PhD in Political Sciences, Associate Professor at the Department of Political Science
V.N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svoboda Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
u.movchan@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0002-9358-1750>

CONDITIONALITY AND INSTITUTIONAL TRANSFORMATION IN A NEOPATRIMONIAL CONTEXT

The article examines the limited effectiveness of conditionality applied by international organizations in the implementation of institutional reforms in neopatrimonial states. The aim of the study is to identify why reforms initiated by international organizations result in formal, but not substantive, changes in the functioning of political institutions. The study analyzes the approaches of international organizations to reform implementation, in particular the normatively oriented mechanism of the European Union based on the transfer of the *acquis* and monitoring of formal compliance, the technocratic approach of the World Bank aimed at institutional design and the depoliticization of governance, as well as the conditional lending practices of the International Monetary Fund, associated with financial incentives and short-term performance criteria. Their structural limitations, arising from a focus on formal, measurable outcomes, are identified.

The interaction between formal institutional change and informal practices in the context of neopatrimonialism is also examined, where patron-client networks and personalized governance shape actual political dynamics. Mechanisms of strategic compliance, adaptation, and selective implementation of reforms that allow elites to maintain control over resources are highlighted. Special attention is paid to the case of energy sector reforms in Ukraine, which demonstrates the coexistence of formal institutional arrangements with the reproduction of informal practices. It is argued that the limited effectiveness of conditionality is structural in nature and stems from its inability to incorporate informal institutions into the logic of reform. The article concludes that there is a need to rethink the approaches of international organizations to reform, taking into account the political nature of informal institutions.

Keywords: *conditionality, neopatrimonialism, informal institutions, international organizations, EU, IMF, World Bank, institutional reforms, Ukraine.*

REFERENCES

1. Harnois-Gagnon, E. 2023. Killing a country and getting away with it: Neopatrimonialism and incurable corruption by political design. *Crime, Law and Social Change* 80(1): 1–24. <https://doi.org/10.1177/0169796X231178568>
2. Rabinovych, M. 2024. EU enlargement policy goes east: Historical and comparative takes on the EU's rule of law conditionality vis-à-vis Ukraine. *Hague Journal on the Rule of Law* 16: 715–737. <https://doi.org/10.1007/s40803-024-00223-6>
3. Delcour, L. 2024. Integration without membership? Achievements and limitations of functionalist cooperation in the EU's Eastern Neighbourhood. In Fromage, D. (Ed.) *Redefining EU membership*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/9780191948145.003.0015>
4. Swaroop, V. 2016. World Bank's experience with structural reforms for growth and development. *MFM Discussion Paper* No. 11. Washington, DC: World Bank. <https://doi.org/10.1596/24360>
5. Apeti, A.E. & Gomado, K.M. 2025. International monetary fund conditionality and structural reforms: Evidence from developing countries. *Economics of Transition and Institutional Change* 33(2): 439–486. <https://doi.org/10.1111/ecot.12436>
6. Shyrokykh, K. & Rimkutė, D. 2019. EU rules beyond its borders: The policy-specific effects of EU transgovernmental cooperation on regulatory reforms in third countries. *Journal of Common Market Studies*, 57(4): 784–802. <https://doi.org/10.1111/jcms.12883>
7. Fasone, C. and Simoncini, M. 2024. Next Generation EU and Governance by Conditionality: A Transformation of the European Economic Constitution? *European Papers* 9(3): 1148–1179. <https://doi.org/10.15166/2499-8249/803>
8. Bouris, D. & Papadimitriou, D. 2020. The EU and Contested Statehood in its Near Abroad: Europeanisation, Actorness and State-building. *Geopolitics* 25(2): 273–293. <https://doi.org/10.1080/14650045.2019.1643162>
9. Henningsen, T.B. 2022. *Western intervention and informal politics: simulated statebuilding and failed reforms*. Routledge.
10. Mason, P. 2021. *Reassessing donor performance in anti-corruption: Pathways to more effective practice*. U4 Issue 2021:1. Edited by D. Jackson. Bergen: U4 Anti-Corruption Resource Centre, Chr. Michelsen Institute. URL: <https://www.u4.no/publications/reassessing-donor-performance-in-anti-corruption/fullversion>
11. No, S. et al. 2025. Public sector reform in neo-patrimonial regimes. *Journal of Social and Political Sciences*, 8(3), 21–38. <https://doi.org/10.31014/ajor.1991.08.03.580>
12. Shehi, Z.R. & Melani, I. 2024. The Logic of EU Normative Power in the Western Balkans. *EURINT*, 23-41. URL: https://eurint.uaic.ro/proceedings/articles/EURINT2023_SHE.pdf
13. Dekalchuk, A.A., Grigoriev, I.S. & Starodubtsev, A. 2024. Patterns of international organizations' engagement in reform and policy making in the post-Soviet space. *East European Politics* 40(2): 299–321. <https://doi.org/10.1080/21599165.2023.2279757>
14. Rabinovych, M. & Pintsch, A. 2025. Political conditionality as an EU foreign policy and crisis management tool. The case of EU wartime political conditionality vis-à-vis Ukraine. *Journal of European Integration*, 47(4): 491-512. <https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2407091>
15. Pereira, J.M.M. 2018. The World Bank, state reform, and the adjustment of social policies in Latin America. *Cien Saude Colet*, 23(7): 2187–2196. <https://doi.org/10.1590/1413-81232018237.08022018>
16. Fabra-Mata, J. & Asselin de Willencourt, A.M.T. 2024. Ukraine: Corruption risks and mitigation strategies. *Norad Report* 3/2024. Oslo: Norwegian Agency for Development Cooperation. URL: https://www.norad.no/contentassets/36d0f4679c484a52be5be5a4c3cac724/3.2024_literature-review-ukraine-corruption-risks-and-mitigation-strategies.pdf
17. Booth, D. 2012. Aid, institutions and governance: What have we learned? *Development Policy Review*, 30(1): 5–26. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7679.2011.00518.x>
18. Delcour, L., Dimitrova, A., Maniokas, K. & Wolczuk, K. 2019. State capacity, state capture and their effects on the implementation of Association Agreements in the Eastern Neighbourhood. *EU-STRAT Working Paper* No. 19. URL.: <http://eu-strat.eu/wp-content/uploads/2019/06/EU-STRAT-Working-Paper-No.-19.pdf>
19. IMF. 2023. Ukraine: First Review under the Extended Arrangement under the Extended Fund Facility. *IMF Country Report* No. 2023/248. <https://doi.org/10.5089/9798400247224.002>
20. IMF. 2025. Ukraine: Eighth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility. *IMF Country Report* 25/156. <https://doi.org/10.5089/9798229014861.002>
21. World Bank 2023. *Program Document for a Proposed Public Expenditures for Administrative Capacity Endurance in Ukraine (PEACE)*. World Bank. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099122124171534079/pdf/P178946-c56246e6-2373-48e7-85b0-3a57f5663e89.pdf>
22. EBRD 2025. The Long Journey to Improving the Corporate Governance of State-Owned Enterprises in Ukraine's Energy Sector. In: *Law in Transition* 2025. URL: https://www.ebrd.com/content/dam/ebrd_dxp/assets/pdfs/legal-transition/Law%20in%20Transition%20journal/LitJ%202025/ebrd-lit25-the-long-journey-to-improving-the-corporate-governance.pdf

The article was received by the editors 1.12.2025.

The article has been peer-reviewed 6.01.2026

The article is recommended for printing 30.03.2026

Article published 30.04.2026

Use of Artificial Intelligence: The author certify that no generative artificial intelligence tools were used in the conduct of the research or in the preparation of this manuscript